

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.4

DOI <https://doi.org/10.32782/easterneurope.26-23>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗРАХУНКАХ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

CURRENT TRENDS IN PAYMENTS TO SUPPLIERS AND CONTRACTORS

Беляєва Л.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сисун К.О.

магістрант,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Belyaeva Lyudmila

V.N. Karazin Kharkiv National University

Sysun Kseniia

V.N. Karazin Kharkiv National University

У зв'язку зі впровадженням карантинних заходів виникли значні зміни у взаємовідносинах і розрахунках з постачальниками. Наслідками сучасної фінансової кризи, пов'язаної з карантином, є розрив ланцюгів поставання, скасування замовлень на промислові товари, відмова від укладення нових угод, скасування поставок за вже укладеними договорами, що приводить до втрати доходів та ймовірного банкрутства бізнесу внаслідок припинення діяльності на невизначений період. В цих умовах необхідно діяти з огляду на стан галузі та позицій бізнесу, накопичений досвід, професіоналізм персоналу, готовність до навчання та ризику. Грамотне ведення обліку й контролю розрахунків навіть у кризових умовах дає змогу своєчасно відстежувати наявність заборгованості та будувати відносини з контрагентами без загроз фінансовій стійкості бізнесу.

Ключові слова: постачальники, розрахунки, фінансова криза, карантин, вимоги до постачальників.

В связи с введением карантинных мер возникли значительные изменения во взаимоотношениях и расчетах с поставщиками. Последствиями современного финансового кризиса, связанного с карантином, являются разрыв цепей поставок, отмена заказов на промышленные товары, отказ от заключения новых соглашений, отмена поставок по уже заключенным договорам, что приводит к потере доходов и вероятному банкротству бизнеса вследствие прекращения деятельности на неопределенный период. В этих условиях необходимо действовать с учетом состояния отрасли и позиций бизнеса, накопленного опыта, профессионализма персонала, готовности к обучению и риску. Грамотное ведение учета и контроля расчетов даже в кризисных условиях позволяет своевременно отслеживать наличие задолженности и строить отношения с контрагентами без угроз финансовой устойчивости бизнеса.

Ключевые слова: поставщики, расчеты, финансовый кризис, карантин, требования к поставщикам.

Due to the introduction of quarantine measures, both in Ukraine and around the world, there have been significant changes in the relationship and payments between business entities, which has affected their financial performance. In order to increase the reliability of supply when you choose a supplier you need to consider a number of conditions: price competitiveness (including storage, transportation and insurance costs); terms of payment; forms of calculations; warranty periods; repair and after-sales services; compliance of the supplier's products with the quality standards; the possibility of purchases directly from manufacturers or wholesalers; geographical location; main activities and financial condition of supplement; production capacity and production volumes in recent years. Crisis situations are an integral attribute of modern Ukrainian economic activity. The consequences of the current

financial crisis related to pandemic quarantine are the rupture of supply chains, cancellation of orders for industrial goods, refusal to conclude new agreements, cancellation of supplies under already concluded contracts, leading to loss of income and probable bankruptcy due to indefinite termination. Every company needs to act on the basis of industry conditions in the country and business positions, business experience, staff professionalism, willingness to learn and control risk. Training specialists for remote work, the introduction of electronic document management and constant communication and understanding with suppliers and buyers of manufactured products and services can provide positive influence during a pandemic. The state is implementing measures to promote the preservation of business and direct the proper standards of living, introduced a convenient and useful IT service for small and medium-sized businesses "Action. Business". Proper accounting and control of settlements, even in such a crisis, allows you to track the availability of debt and build proper relationships with counterparties without compromising the financial stability of the business.

Key words: suppliers, calculations, financial crisis, quarantine, requirements to suppliers.

Постановка проблеми. Система суспільно-господарських відносин, зокрема фінансових відносин, на рівні держави і на рівні суб'єктів господарської діяльності обумовлює збільшення обсягів та видів інформації. Правильна організація розрахункових відносин приводить до вдосконалення економічних зв'язків, поліпшення договірної та розрахункової дисципліни, тому від виконання зобов'язань та своєчасності здійснення розрахунків залежить подальше майбутнє договірних відносин між учасниками. Такі важливі фінансові показники, як платоспроможність і ліквідність, обчислюються з огляду на облікові дані про заборгованість по розрахунках і характеризують фінансовий стан кожного окремого підприємства й держави загалом, впливають на рівень їх інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, загальної рентабельності діяльності.

Однак у сучасних умовах у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019) і запровадженням карантинних заходів як на території України, так і в усьому світовому просторі виникли значні зміни у взаємовідносинах і розрахунках між суб'єктами господарювання, що вплинуло на їх фінансові результати діяльності. За січень-червень 2020 р. в Україні фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств становив 29,2 млрд. грн. прибутку (за січень-червень 2019 р. він склав 218,1 млрд. грн. прибутку). Прибуток становив 262,4 млрд. грн., або 89,9% порівняно із січнем-червнем 2019 р., збитків допущено на суму 233,2 млрд. грн. (або 316,4%). Частка збиткових підприємств за січень-червень 2020 р. становила 36,6% (за січень-червень 2019 р. – 24,9%) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації, контролю та оптимізації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також їх достовірного відображення у фінансовій звітності висвітлені у працях багатьох науковців не тільки з облікової, але й з правової площини. Серед вітчизняних учених проблемні аспекти стосовно обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками досліджували О.А. Агаркова [2], Л.В. Безкоровайна [3], Г.В. Власюк [4], О.Є. Гудзь [5], А.О. Фатенюк-Ткачук [6], Е.Ф. Югас [7].

Дослідження проблематики обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками знаходять своє відображення у працях зарубіжних учених. В них розглянуто наукові підходи до регулювання, підтримання оптимальної частки поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги у фінансовій звітності, обґрунтовано їх вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємств.

У зв'язку з введенням Постановою КМУ № 211 в Україні карантину наукові дослідження зазначеної проблеми обмежені [8]. Проте у спеціалізованих друкованих та електронних виданнях є низка публікацій практиків, пояснення державних органів, присвячених висвітленню окремих аспектів організації процесу постачання та взаєморозрахунків під час карантину.

Своє бачення перспектив розвитку економіки України в нинішньому році оприлюднили міжнародні фінансові організації. Зокрема, відповідно до прогнозу Світового банку (далі – СБ) за весну 2020 р., присвяченому пандемії коронавірусу у світі, очікується падіння українського ВВП на 3,5% за підсумками поточного року. Також експерти СБ прогнозують зростання інфляції в Україні в поточному році до 8,9% при дефіциті державного бюджету в обсязі 4,9% ВВП, дефіцит поточного рахунку платіжного балансу на рівні 2,7% ВВП, а також зростання рівня державного боргу до 59% ВВП, тоді як у 2019 р. цей показник становив 51% ВВП. Ці прогнози розрахунки СБ ґрунтуються на припущеннях, що пандемія коронавірусу піде на спад у другій половині 2020 р. До речі, у деяких ЗМІ згаданий прогноз Світового банку характеризують як дуже оптимістичний [9].

Через неординарність ситуації з поширенням коронавірусу та проявами пандемії COVID-19 в Україні існує надзвичайно висока невизначеність щодо подальшого її перебігу, тому можна з дуже високим ступенем вірогідності припустити необхідність змін умов або навіть припинення діяльності суб'єктами господарювання з огляду на конфлікти інтересів різних соціальних і бізнесових груп, які проявилися сьогодні в Україні.

Постановка завдання. В період пандемії суб'єктам господарювання довелося призупи-

нити або обмежити свою господарську діяльність. Метою статті є виявлення особливостей взаємовідносин з постачальниками та підрядниками і можливості реалізувати їх у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес постачання є першою стадією кругообігу господарських активів, де гроші перетворюються на предмети й засоби праці; сукупністю операцій із забезпечення підприємства необхідними для господарської діяльності предметами й засобами праці, отримання послуг та робіт. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливим елементом у системі бухгалтерського обліку.

У процесі постачання об'єктами бухгалтерського обліку є обсяг придбаних оборотних і необоротних активів (робіт і послуг) в натуральних і вартісних вимірниках; сума витрат на придбання й доставку (транспортно-заготівельні витрати); визначення фактичної (первісної) собівартості придбаних активів; вибір оптимальних форм розрахунків; контроль за своєчасними розрахунками з бюджетом за податком на додану вартість; контроль за своєчасними розрахунками з постачальниками та підрядниками.

Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які, відповідно до укладеного договору, здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, запасних частин, МШП), що надають послуги (подачу електроенергії, газу, води, пари тощо). Підрядники – це спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи під час спорудження об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво або виконують роботи (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо).

За умов подальшої оплати або іншого погашення зобов'язань виникає поточна кредиторська заборгованість перед вітчизняними та іноземними постачальниками та підрядниками. У разі здійснення попередньої оплати (в повному обсязі або частково) в бухгалтерському обліку виникає дебіторська заборгованість за авансами виданими.

В процесі постачання товарно-матеріальних цінностей також можуть бути придбані підзвітними особами у юридичних та фізичних осіб.

Взаємовідносини підприємств із постачальниками та підрядниками виникають після укладення договору на отримання від них товарно-матеріальних цінностей або виконання робіт і послуг (договори купівлі та продажу, підряду тощо), порядок укладання яких регламентується Цивільним кодексом України. За необхідності до договорів додаються кошториси, календарні плани виконання робіт.

У договорі обумовлюються вид матеріальних цінностей, що поставляються, комерційні умови постачання, кількісні, якісні та вартісні показники постачання матеріальних цінностей (виконуваних робіт, послуг), терміни відвантаження

ТМЦ, види виконуваних робіт та строки їх виконання, порядок розрахунків, відповідальність і термін дії договорів, зазначаються реквізити постачальника й покупця з підписами та відбитками печаток обох сторін за їх наявності.

Задля підвищення надійності поставок під час вибору постачальника потрібно враховувати низку умов, серед яких слід назвати цінову конкурентоспроможність (включаючи витрати на зберігання, транспортування й страхування); умови платежу; форми розрахунків; гарантійні строки; ремонт і післяпродажне обслуговування; відповідність продукції постачальника стандартам якості; можливість закупок безпосередньо у виробників або оптовиків; географічне місце розташування; основні види діяльності та фінансовий стан; виробничу потужність та обсяги випуску продукції за останні роки [7].

Суб'єкти підприємницької діяльності України під час укладання договорів (контрактів) зобов'язані дотримуватися Офіційних правил тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати правил ІНКОТЕРМС [10].

Підставою для обліку імпортованих товарів та їх руху є документи іноземної фірми-постачальника, транспортно-експедиційних компаній з навантажувально-розвантажувальних і транспортних послуг, документи на послуги зі зберігання товару, розрахункові документи про сплату мита, зборів і податків. Оприбуткування імпортованих товарів на складі покупця проводиться на підставі зовнішньоекономічного договору купівлі-продажу, вантажної митної декларації, приймального акта й акта експертизи торговельно-промислової палати, комерційних документів (рахунків-фактур, які підтверджують митну вартість товару); транспортних накладних (CMR, залізничної накладної, авіанакладної, коносаментна, товарно-транспортної накладної, пакувальних аркушів). Під час купівлі товару за іноземну валюту обов'язково має складатися довідка за перерахування заборгованості бухгалтерії про наявність курсових різниць по монетарних статтях.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками також тягнуть за собою розрахунки з бюджетом за податковими та іншими зобов'язаннями, що вимагає особливої уважності в обліку.

Контроль стану розрахунків приводить до скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості, прискорення оборотності обігових коштів, що впливає на фінансовий стан підприємства. Заборгованість за цими розрахунками в процесі фінансово-господарської діяльності має перебувати в рамках допустимих значень. Сумнівна дебіторська заборгованість і прострочена кредиторська заборгованість свідчать про порушення постачальниками фінансової та платіжної дисципліни, що вимагає негайного вжиття відповідних заходів для усунення негативних наслідків. Своєчасне вжиття цих заходів є мож-

ливим тільки за здійснення з боку підприємства систематичного контролю. Схему організації внутрішнього контролю кредиторської заборгованості постачальників наведено на рис. 1.

Слід також зауважити, що для кожного суб'єкта господарювання важливим є підтвердження звітності висновком аудитора. Цим він збільшує довіру до себе з боку потенційних користувачів звітності – постачальників, що є важливим, адже від цього залежать розвиток і міцність договірних відносин.

Під час пандемії можуть порушуватися строки поставок з причин, не залежних від постачальників. Тоді матеріальні цінності вважаються такими, що перебувають у дорозі, якщо вони оплачені, але до кінця місяця не надійшли (або перебувають на відповідальному зберіганні у постачальника). Такі матеріальні цінності бухгалтерія підприємства оприбутковує на забалансових рахунках або умовно задля відображення їх у балансі підприємства у складі виробничих запасів. В наступному місяці

зазначені матеріальні цінності відновлюються на рахунках в обліку коригуючими записами з такою ж кореспонденцією.

З урахуванням поширення коронавірусу та чутливості всіх обставин усі заплановані процеси та дії потребують певних змін, а бізнес-середовище має бути готовим до викликів і вносити відповідні коригування до власних стратегій та бізнес-планів.

Кризові ситуації – це невід'ємний атрибут сучасної української економічної діяльності. Їх характерними рисами є загрози руйнування компанії, раптовість і непередбачуваність подій, гострий дефіцит часу для адекватного реагування та прийняття оптимальних управлінських рішень. Цей процес пов'язують із внутрішніми конфліктами в компанії, недоліком фінансових засобів, нестабільністю зовнішніх факторів, тяжкими наслідками військових дій на сході держави. Водночас досить часто підставою для виникнення кризи в компанії є прорахунки саме у стратегічних планах. Таким чином, питання

Рис. 1. Етапи та зміст внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками

Джерело: узагальнено авторами

про налагодження ефективного антикризового управління є ключовим для виживання українських компаній.

Для існування в умовах карантину підприємство має розробити та впровадити в практику адаптивну систему антикризового управління, що базується на дослідженні факторів зовнішнього й внутрішнього впливу, яка забезпечить виявлення й подолання кризових явищ з огляду на майже щоденну мінливість обставин і появу нової інформації щодо поширення вірусу.

Вкрай важливим є оцінювання впливу потенційних ризиків COVID-19 у сферах, які прямо впливають на наявний бізнес.

Важливо реально оцінити ключові ринки імпорту, вплив на бізнес-процеси діяльності, з'ясувати всі складові частини ланцюга постачань, які є або можуть бути порушені, та визначити основні ризики у зв'язку з коронавірусом.

Доцільно змодельювати можливі сценарії у разі призупинення безперервних бізнес-процесів, коли постачальник не може доставити ТМЦ, необхідні для виготовлення вашої продукції, що може вплинути на терміни поставки продукції вашим клієнтам. Якщо бізнес залежить від постачальників-нерезидентів, які перебувають не в Україні, потрібно проаналізувати й знайти можливих альтернативних внутрішніх постачальників.

Необхідно постійно підтримувати двостороннє спілкування з постачальниками та клієнтами, пояснювати, що бізнес докладає всіх зусиль і робить усе можливе у цій складній ситуації. Це дасть змогу більш адекватно визначити вплив вірусу на ринок та оцінити масштаб можливих наслідків щодо бізнесу.

Класична фраза «Кадри вирішують усе» є актуальною у зв'язку з останніми подіями, які вимагають інвестицій у навчання своїх працівників, підвищення їх професійного рівня, вміння працювати у кризових умовах, що дасть змогу зберегти бізнес та його прибутковість. В українському законодавстві лише під час пандемії з'явилися перші доповнення до нормативних актів щодо роботи на дому. Так, Законом України № 540-ІХ були внесені пояснення щодо особливості організації роботи працівників вдома, що визначили таку форму організації праці, як дистанційна (надомна) робота [11]. У цьому разі працівники виконують свої робочі обов'язки та завдання від керівництва за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з будь-якого міста, наприклад з дому чи готелю. При цьому роботодавець зобов'язаний створити сприятливі умови для їх роботи, забезпечити працівника необхідними матеріалами та технічними засобами. Оплата праці здійснюється в повному обсязі та в строки, визначені чинним трудовим договором. Для ефективної дистанційної роботи необхідно використовувати електронний документообіг.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» було прийнято

ще у 2003 р., але більшість вітчизняних підприємств продовжувала використовувати паперові первинні документи [12]. Однак сьогодні впровадження електронного документообігу є найбільш насущним з усіма його перевагами та недоліками використання. До переваг використання електронних документів можна віднести можливість дистанційної форми роботи, адже їх зберігання не вимагає додаткових приміщень, наявність бази типових документів скорочує час на підготовку нових; зменшення витрат на поштові та кур'єрські доставки; передачу інформації на будь-які відстані, оперативно й одночасно декільком контрагентам; економію робочого часу на підготовку, передачу, копіювання, реєстрацію, узгодження документів; отримання актуальної інформації у real-time, що забезпечує доступність інформації, своєчасне прийняття рішень, відстеження документів на всіх етапах; створення єдиного інформаційного простору в межах підприємства з урахуванням наявних дочірніх підприємств, підрозділів, філій; можливість спільної роботи кількох працівниками з однією інформацією, одночасно з розмежуванням повноважень та доступу до документів та операцій з ними; підвищення рівня конфіденційності, ступеня доступу до документів компанії, який відповідає повноваженням працівника, всі дії протоколюються в комп'ютерній системі, що дає змогу ідентифікувати особу.

До недоліків системи електронного документообігу можна віднести необхідність захисту інформації від внесення несанкціонованих змін, копіювання електронної інформації та її витоку; досить високу ціну на придбання програми, самої системи, впровадження й подальше обслуговування; можливість втрати інформації від вірусів, неполадок у системі збереження документів, що вимагає резервного копіювання та вжиття інших захисних заходів.

Під час розрахунків із постачальниками використовується товарно-транспортна накладна, що є єдиним та обов'язковим для всіх учасників транспортного процесу документом, який підтверджує факт перевезення та доставки товарів, розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи. Міністерство інфраструктури запустило пілотний проєкт зі впровадження єдиної електронної товарно-транспортної накладної задля подальшої повної цифровізації транспортних послуг із одночасним забезпеченням сервісу найвищої якості [13]. Однак, як засвідчують фахівці, аналіз впроваджених змін свідчить про те, що використання е-ТТН стає можливим лише за умови того, що й вантажовідправник, й перевізник, й вантажоотримувач користуються однією системою електронного документообігу. Сьогодні це не завжди є можливим, особливо з огляду на те, що кожен суб'єкт господарювання має повну свободу вибору провайдера документообігу, а перевізники поки що взагалі майже не користуються подібними системами.

Висновки. Наслідками сучасної фінансової кризи, пов'язаної з карантинном, є розрив ланцюгів постачання, скасування замовлень на промислові товари, відмова від укладення нових угод, скасування поставок за вже укладеними договорами, що приводить до втрати доходів та ймовірного банкрутства бізнесу внаслідок припинення діяльності на невизначений період.

Складно запропонувати універсальний алгоритм виживання в кризових ситуаціях, що служив би панацеєю та однозначними рішеннями для будь-якого підприємства. Кожному необхідно діяти з огляду на умови галузі та позиції бізнесу, накопичений досвід, професіоналізм персоналу, готовність до навчання й ризику. Підготовка фахівців до дистанційної роботи та забезпечення технологій, які сприятимуть

цьому, введення електронного документообігу та постійне спілкування й порозуміння з постачальниками та покупцями виробленої продукції та наданих послуг можуть бути позитивними під час пандемії. Значну роль у цій ситуації необхідно відіграти державі, яка не стоїть осторонь. Відбувається вжиття заходів щодо сприяння збереженню бізнесу та безпосередньо належного рівня життя, введений зручний і корисний сервіс для малого й середнього бізнесу «Дія. Бізнес», де у відкритому доступі є онлайн-сервіси та програми підтримки для підприємців.

Грамотне ведення обліку й контролю розрахунків навіть у кризових умовах дає змогу своєчасно відстежувати наявність заборгованості й будувати відносини з контрагентами без загроз фінансовій стійкості бізнесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств за січень-червень 2020 р. / *Державна служба статистики України*. Експрес-випуск. URL: <https://cutt.ly/EfJM9XA> (дата звернення: 24.09.2020).
2. Агаркова О.А. Проблемні аспекти обліку розрахунків із постачальниками. URL: <https://cutt.ly/PgoScQn> (дата звернення: 24.09.2020).
3. Безкоровайна Л.В. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Ефективна економіка*. 2016. URL: <https://cutt.ly/QgoSats> (дата звернення: 24.09.2020).
4. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. № 5. С. 40–44.
5. Гудзь О.Є. Дебіторська та кредиторська заборгованість в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2007. № 1–2. С. 65–70.
6. Фатенок-Ткачук А.О., Данилко А.Р. Облікові процедури контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 26. № 1. URL: <https://cutt.ly/ZgoSqK0> (дата звернення: 24.09.2020).
7. Югас Е.Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками. URL: <https://cutt.ly/EgoSivX> (дата звернення: 24.09.2020).
8. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19 : Постанова КМУ від 11 вересня 2020 р. № 211. URL: <http://surl.li/fhez> (дата звернення: 25.09.2020).
9. Кулицький С.В. Проблеми розвитку економіки України, обумовлені пандемією коронавірусу COVID-19 у світі, та пошук шляхів їх розв'язання. *СІАЗ НБУВ*. URL: <http://www.nbuviar.gov.ua> (дата звернення: 24.09.2020).
10. Трусів О.М. ІНКОТЕРМС 2020: особливості можливого застосування. URL: <https://cutt.ly/TfJM7r3> (дата звернення: 25.09.2020).
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30 березня 2020 р. № 540-ІХ. URL: <http://surl.li/fhfg> (дата звернення: 25.09.2020).
12. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-ІV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://cutt.ly/tfJM6pY> (дата звернення: 26.09.2020).
13. Електронна товарно-транспортна накладна: Мінінфраструктури запустило пілотний проєкт. URL: <https://cutt.ly/AfJ1wJr> (дата звернення: 26.09.2020).

REFERENCES:

1. Finansovi rezultaty diialnosti velykykh ta serednykh pidpriemstv za sichen-cherven 2020 r. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Ekspres-vypusk. Available at: <https://cutt.ly/EfJM9XA> (accessed 24 September 2020).
2. Aharkova O.A. Problemni aspekty obliku rozrakhunkiv iz postachalnykamy. Available at: <https://cutt.ly/PgoScQn> (accessed 24 September 2020).
3. Bezkorovaina L.V. (2016) Osoblyvosti bukhgalterskoho obliku debitorskoi i kredytorskoi zaborhovanosti u vitchyznianiі ta zarubizhnii praktytsi. *Efektivna ekonomika*. Available at: <https://cutt.ly/QgoSats> (accessed 24 September 2020).
4. Vlasjuk H.V. (2009) Shliakhy vdoskonalennia bukhgalterskoho obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 5, pp. 40–44.
5. Hudz O.Ie. (2007) Debitorska ta kredytorska zaborhovanist v systemi upravlinnia finansovymy resursamy silskohospodarskykh pidpriemstv. *Oblik i finansy APK*, no. 1–2, pp. 65–70.

6. Fatenok-Tkachuk A.O., Danylko A.R. (2016) Oblikovi protsedury kontroliu zoboviazan pered postachalnykamy ta pidriadnykamy. *Ekonomichniy analiz*. T. 26, no. 1. Available at: <https://cutt.ly/ZgoSqK0> (accessed 24 September 2020).

7. Yuhas E.F. Ekonomichna sutnist dohovirnykh vidnosyn pidpriemstva ta formy rozrakhunkiv z postachalnykamy i pidriadnykamy. Available at: <https://cutt.ly/EgoSivX> (accessed 24 September 2020).

8. Pro zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy koronavirusu COVID-19: Postanova KМУ № 211 vid 11.09.2020 r. Available at: <http://surl.li/fhez> (accessed 25 September 2020).

9. Kulytskyi S.V. Problemy rozvytku ekonomiky Ukrainy, obumovleni pandemiieiu koronavirusu COVID-19 u sviti, ta poshuk shliakhiv yikh rozviazannia SIAZ NBUV. Available at: <http://www.nbuviap.gov.ua/> (accessed 25 September 2020).

10. Trusov O.M. INKOTERMS 2020: osoblyvosti mozhlyvoho zastosuvannia: Available at: <https://cutt.ly/TfJM7r3> (accessed 25 September 2020).

11. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zabezpechennia dodatkovykh sotsialnykh ta ekonomichnykh harantii u zviazku z poshyrenniem koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrainy № 540-ІKh vid 30.03.2020 r. Available at: <http://surl.li/fhfg> (accessed 25 September 2020).

12. Pro elektronni dokumenty ta elektronni dokumentoobih Zakon Ukrainy № 851-IV vid 22.05.2003 r. Ofitsiyniy sait Verkhovnoi rady Ukrainy. Available at: <https://cutt.ly/tfJM6pY> (accessed 26 September 2020).

13. Elektronna tovarno-transportna nakladna: Mininfrastruktury zapustylo pilotnyi proekt. Available at: <https://cutt.ly/AfJ1wJr> (accessed 26 September 2020).